

รูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพ
พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา*

THE MODEL TO PROMOTE THE HEALTH PROMOTION OF MONKS
ACCORDING TO THE SANGHA HEALTH STATUTE IN NAKHON
RATCHASIMA PROVINCE

พระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร, พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ, ประเสริฐ ธิลาอ
Phrasamut Thongchai Sundarācāro, PhramahaKrisada Kittisobhano, Prasert Thilao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: akkarawat.kit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป กระบวนการ และ นำเสนอรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ และการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 209 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.900 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพ ร่วมมือกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลพระสงฆ์อาพาธ 2. กระบวนการในการส่งเสริม ได้แก่ การพัฒนาความรู้ช่วยเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพสามารถค้นหาได้จากสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ การจัดตั้งพระสงฆ์แกนนำ การส่งเสริมสุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่าย 3. รูปแบบการดูแลสุขภาพ คือ การบริโภคอาหารถูกหลักโภชนาการ การออกกำลังกายอย่างเหมาะสม การส่งเสริมสุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่าย การพัฒนาสภาพแวดล้อมดี การมีสุขภาพจิตที่ดี

คำสำคัญ: การขับเคลื่อน; การส่งเสริมสุขภาพ; ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

*Received July 12, 2021; Revised July 29, 2021; Accepted August 1, 2021

Abstract

This research paper aimed to analyze the general condition, process and present a model, conducted with the mixed research methods. The qualitative research, data were collected from 18 key informants by in-depth-interviewing and from 10 participants in focus group discussion and analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected from 209 samples with questionnaires that had the confident value at 0.807. The statistics used for the data analysis were frequency, percentage, estimation, average Standard Deviation.

The results of the research were as follows: 1. Monks in Nakhon Ratchasima Province promoted knowledge on health care, cooperated with relevant agencies to take care of the sick monks. 2. Promotion process was development of knowledge to increase the ability of personnel to work effectively. Health information can be found in various media such as brochures, the Internet, online media. Health promotion together with network partners. 3. Health care model is nutritious food consumption, proper exercise, health promotion with network partners, good environment development, good mental health.

Keywords: promote; the health promotion; the sangha health statute

บทนำ

วิกฤตสุขภาพพระสงฆ์ไทยนับแสนรายป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เหตุพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ สูบบุหรี่ ไม่ออกกำลังกาย อาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ องค์กรสุขภาพ เร่งเดินทางรณรงค์สุขภาพพระสงฆ์ ผนึกกำลังหยุดเจ็บป่วย พลิกบทบาทเป็นผู้นำสังคม สสส. จัดหลักสูตรพระพระคิลานุปัฏฐาก พระสงฆ์ต้นแบบการลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ พัฒนาพระสงฆ์ผู้นำสุขภาพ-เฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงในวัด (เขียนเหมือนเขียนข่าว) (ชนิดพลไชยนันท์, 2563) “อโรคยา ปรมา ลาภา” การไม่มีการไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ (ม.ม. (ไทย) 13/215) รูปแบบและกิจกรรมการส่งเสริมเพื่อให้พระสงฆ์ได้เป็นอยู่มีการเจ็บป่วยน้อยอาศัยการส่งเสริมสุขภาพะด้านอาหารและโภชนาการ รวมถึงการสร้างเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคในระดับปฐมภูมิ (พระราชปริยัติ ดร. และคณะ, 2562)

พระสงฆ์จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพให้มีสุขภาพแข็งแรงพร้อมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นั้นหมายถึงพระสงฆ์มีภาวะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

ทางจิต ทางปัญญา เชื่อโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (พินิจ ลาภธนานนท์, 2555) สุขภาวะองค์รวมเป็นตามความจริงแห่งธรรมชาติของชีวิต กายกับใจต้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สุขภาวะจะสำเร็จได้ต้องพัฒนาจิตใจและปัญญา ปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและภาวะต่าง ๆ ของจิตใจดำเนินไปได้ การแพทย์แบบองค์รวมควรมีลักษณะผสมผสานรวมสนใจทุกส่วนของชีวิตผู้ป่วย เน้นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ป่วย หลักการพัฒนามนุษย์ของพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา 4 โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกันของพระสงฆ์เป็นธรรมนุญสุภาพเพื่อใช้ดูแลพระสงฆ์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 ในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 10 ซึ่งกำหนดให้เรื่อง “สุขภาวะพระสงฆ์” เป็นนโยบายสำคัญของประเทศที่ทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชน ชุมชน และสังคม จะมาร่วมผลักดันและขับเคลื่อน ภายในงานประกาศธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์ดังกล่าว มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ลงนามประกาศเจตนารมณ์ ร่วมกับคณะสงฆ์ หน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง นับเป็น “ธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์” ฉบับแรกของประเทศไทย ที่จะมาช่วยกำหนดแนวทางการทำงานสุขภาวะพระสงฆ์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ ธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติ มีหลักปฏิบัติประกอบด้วย 5 หมวด 37 ข้อ คือ หมวดที่ 1 ปรัชญาและแนวคิดหลักของธรรมนุญสุภาพของพระสงฆ์แห่งชาติ หมวดที่ 2 พระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพของตนเองตามหลักพระธรรมวินัย หมวดที่ 3 ชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย หมวดที่ 4 บทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม และหมวดที่ 5 การขับเคลื่อนธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์แห่งชาติสู่การปฏิบัติ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563)

คณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมามีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนุญสุภาพ พระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐให้สามารถจัดกิจกรรมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์และชุมชนด้วยตัวของพระสงฆ์เอง เช่น การตรวจสุขภาพประจำปีร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล หรือ หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ การจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพจิต สุขภาพกาย ร่วมกับประชาชน วิธีการนั่งสมาธิ ทาว์ตรสวดมนต์ เป็นต้น การส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เป็นรูปแบบหนึ่งของการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

การสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามธรรมเนียมสุขภาวะพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา มีการจัดตั้งองค์กรและหลักสูตรอบรมพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัดในทุกอำเภอ เริ่มต้นมีพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด อยู่ตำบลละ 2 รูป และส่งเสริมให้พระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด ขยายผลการจัดกิจกรรมสร้างสุขภาวะพระสงฆ์และชุมชน โดยงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพประจำตำบล (สปสข.) ให้การสนับสนุนกิจกรรมสร้างสุขภาวะพระสงฆ์และชุมชนเพื่อขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ แต่การดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ยังขาดข้อมูล สภาพการดำเนินงาน กระบวนการทางานที่เป็นต้นแบบให้นำรูปแบบและกระบวนการดำเนินงานสร้างสุขภาวะพระสงฆ์ รวมถึงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาต้นแบบ

ดังนั้นในฐานะผู้ศึกษาวิจัยเป็นหนึ่งในพระสงฆ์ จึงสนใจศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมุ่งประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ในการตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาพตนเองอย่างถูกต้อง มีการปฏิบัติตนเองเมื่อเกิดปัญหาสุขภาพได้อย่างถูกต้อง เพราะพระสงฆ์ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ปกครองสงฆ์โดยพระธรรมวินัยและจารีตประเพณีอีกด้วย ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพ รวมทั้งเรื่องอื่นด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เพื่อประเมินสภาพการดำเนินการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา และ เพื่อให้เกิดการอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสนับสนุนผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น สำหรับวิธีการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเชิง

ปริมาณ (Quantitative research) โดยวิธีการแจกแบบสอบถาม (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์อาสาส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 581 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ พระสงฆ์อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 581 รูปสำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย โดยทำการสุ่มจากจำนวนพระสงฆ์อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 581 รูป โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 209 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 รูป โดยคัดเลือกแบบเจาะจงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านสาธารณสุข องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะปกครอง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 4 รูป กลุ่มที่ 2 นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 รูปหรือคน กลุ่มที่ 3 พระอาสาส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (พระ อสว.) จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 5 ข้าราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน

(2) ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) จำนวน 10 รูปหรือคน โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกจาก นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข อาสาส่งเสริมสุขภาพประจำหมู่บ้าน (อสม.) และผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์

3. เครื่องมือในการวิจัย

- 3.1 แบบสัมภาษณ์
- 3.2 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ
- 3.2 แบบสอบถาม

โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) (พระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ, 2561) ได้ค่าไม่ต่ำ

กว่า 0.80 ทุกข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลอง (Try-Out) กับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbact'Alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.900

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวัน เวลา และสถานที่ ที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตจดบันทึก และมีการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4.2 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 209 ชุด แล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง นำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Analysis

5.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้ค่าสถิติที่ถูกต้อง และเหมาะสม สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ สถิติที่ใช้ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านจุดแข็ง (Strengths) ในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า พระสงฆ์มีการจัดตั้งพระคิลานุปัฎฐาก หรืออาสาส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) พระสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา มีการจัดอบรมส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ มีการจัดตั้งวัดส่งเสริมสุขภาพ และมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการดูแลสุขภาพตนเองและชุมชน การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพในการจัดกิจกรรมทางด้านสุขภาพแก่พระสงฆ์ การจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพพระสงฆ์ การเข้ารับการรักษาสุขภาพ

ด้านจุดอ่อน (Weakness) ในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า พระสงฆ์ขาดความรู้และทักษะในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น พระสงฆ์ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ พระสงฆ์ขาดทักษะการเขียนโครงการของงบประมาณในการทำกิจกรรมทางด้านสุขภาพ พระสงฆ์ไม่ตรวจสุขภาพประจำปี และเข้าถึงสถานพยาบาลน้อย การจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพของพระสงฆ์ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงทั้งจังหวัด

ด้านโอกาส (Opportunity) ในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดทำธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติเป็นแม่บทกฎหมายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น จัดตั้งกลุ่มพระสงฆ์อาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ขับเคลื่อนกิจกรรม ส่งเสริมวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ และเป็นศูนย์การเรียนรู้สุขภาพในชุมชน หน่วยงานเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ การส่งเสริมให้พระสงฆ์แข็งแรง วัดมั่นคง ประชาชนเป็นสุข เพื่อขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

ด้านอุปสรรค (Threat) ในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดทำฐานข้อมูลทางด้านสุขภาพของพระสงฆ์ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ การใช้อุปกรณ์สื่อสาร เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ในการค้นหาข้อมูล การเข้าถึงงบประมาณในการจัดกิจกรรมทางด้านสุขภาพของพระสงฆ์ การเข้าถึงสถานพยาบาลในการดูแลสุขภาพ

2. กระบวนการในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

1) ด้านความรู้ ความรู้ช่วยเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ความรู้จากการศึกษา ค้นคว้าหาประสบการณ์ จนเกิดทักษะและความชำนาญ พระสงฆ์สามารถหาความรู้ด้านสุขภาพได้จากสื่อ ต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ได้ นำความรู้ที่ได้จากการค้นคว้ามาต่อยอด เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

2) ด้านข้อมูล การให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแก่พระสงฆ์ การค้นหาข้อมูลสุขภาพ ด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งแผ่นพับ โบว์ชัวร์ ต่าง ๆ ให้สามารถวินิจฉัย ปัญหาสุขภาพของตัวเองได้เบื้องต้นได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อสม. รวมทั้ง พระอาสาส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสม.) ออกเยี่ยมเยียนพระสงฆ์ต่างวัดในเขตที่ตนเองรับผิดชอบ ให้ความรู้ ในการดูแลสุขภาพของตนเองในเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็น ด้าน

การฉันทอาหาร ให้ถูกหลักโภชนาการออกกำลังกาย ให้ถูกต้องตามธรรมวินัย รายการดูแลตัวเองเมื่อเกิดโรคร้ายไข้เจ็บ โดยมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพของพระสงฆ์ เพื่อคัดกรองพระสงฆ์และให้คำปรึกษาดูแลได้อย่างถูกต้อง นับว่าข้อมูลด้านสุขภาพมีความสำคัญอย่างมากสำหรับพระสงฆ์ในการดูแลสุขภาพตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพให้พระสงฆ์หมู่ใหญ่ได้รับรู้และนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี ประโยชน์มากที่สุด

3) ด้านการพัฒนา การพัฒนาดูแลสุขภาพพระสงฆ์ให้มีสุขภาพที่ดีเพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ในการหันมาดูแลสุขภาพของตนเอง ต้องพัฒนาความรู้ทางด้านสุขภาพในการจัดกิจกรรมอบรมพระคิลาณุปัฏฐากให้มีความรู้ด้านสุขภาพมากขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดให้วัดต่าง ๆ ในตำบล มีพระอาสาส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) อย่างน้อยวัดละ 1 รูป เพื่อช่วยเหลือพระสงฆ์ที่อาพาธติดเตียง หรือ มีอาการเจ็บป่วยสามารถรักษาพยาบาล และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาสุขภาพให้พระสงฆ์มีสุขภาพที่ดีขึ้นสามารถดำรงสมณเพศในการปฏิบัติศาสนกิจ การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพให้พระสงฆ์มีความรู้มากขึ้น จึงสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสร้างเสริมองค์ความรู้ใหม่ ๆ และยังสามารถนำไปช่วยเหลือประชาชน หรือ ชุมชนรอบวัดให้ดูแลสุขภาพของตนเองและพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี

4) ด้านบริการสุขภาพและสวัสดิการ การบริการสาธารณสุขสำหรับพระสงฆ์ให้ได้รับการบริการอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงการถวายอาหารที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพพระสงฆ์ สนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นแกนนำในการดูแลสุขภาพตนเอง พระสงฆ์ในพื้นที่ และสุขภาพชุมชน โดยมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและสถานการณ์ด้านสุขภาพ การตรวจคัดกรองสุขภาพ การถวายความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการเข้าถึงระบบประกันสุขภาพของพระสงฆ์ และจัดอบรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมพระภิกษุให้เหมาะสมในการดูแลสุขภาพของตนเอง รวมถึงการให้ความรู้ประชาชนให้เข้าใจถึงอาหารสุขภาพที่ถวายสงฆ์ หลีกเลี่ยงหวาน มัน เค็ม เพื่อป้องกันโรค จากการบริโภคอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันดูแลสุขภาพของพระภิกษุสงฆ์แบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมและป้องกันสุขภาพของพระสงฆ์ตลอดจนประชาชนในพื้นที่

5) ด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ การวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการนำเอาความรู้ความเข้าใจ และวิธีการที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหา และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าล้วนมาจากการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ โดยการสังเกตสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วคิดวิเคราะห์

สังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ มีการบูรณาการแนวความคิดการดูแลสุขภาพตามหลักพระพุทธศาสนา กับหลักการดูแลสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข พร้อมทั้งนำเอาปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของพระสงฆ์มาพัฒนากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ในการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ นั้น พระสงฆ์จำเป็นต้องได้รับความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง เพราะสาเหตุที่สำคัญส่วนใหญ่มาจากการฉันทอาหารที่บิณฑบาต หรือ ญาติโยมนำมาถวาย ซึ่งอาหารเหล่านั้นล้วนจะมีรสเปรี้ยว หวาน มัน เค็ม จัดจ้าน ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ให้พระสงฆ์ตระหนักถึงปัญหาทางด้านสุขภาพมากขึ้น

6) ด้านสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางกายพระสงฆ์มีการทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็น ปฏิบัติกรรมฐานอยู่เป็นประจำ พระสงฆ์ดูแลสุขภาพของตนเองหลักเลี่ยงการฉันทอาหารรสจัด จัดบริการตรวจสุขภาพพระสงฆ์เป็นประจำ คัดกรองผู้ป่วยรื้อรังเพื่อส่งรักษาอย่างถูกต้อง จัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้ร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม

7) ด้านสุขภาวะทางจิต พระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญูณ บูรณาการหลักธรรมเยี่ยวยาจิตใจของประชาชนที่เป็นทุกข์ มีการปฏิบัติธรรม ไหว้พระสวดมนต์เจริญจิตภาวนา อยู่เป็นประจำ พระสงฆ์ใช้หลักธรรมปัจเจกเวกขณพิจารณาการฉันทอาหารเพื่อยังอัตภาพให้เป็นไป เพื่อปฏิบัติธรรมได้

8) ด้านสุขภาวะทางสังคม คณะสงฆ์จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ร่วมกับ หน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมหลักสูตรพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพ (อสว.) เป็นแกนนำดูแลสุขภาพพระสงฆ์และชุมชน ชุมชนและสังคม ร่วมกับคณะสงฆ์ จัดดูแลอาหารตามหลักโภชนาการเพื่อสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์

9) ด้านสุขภาวะทางปัญญา สุขภาพจิตที่ดี เกิดจากปัญญาจิตย่อม่องใส เบิกบาน ไร้วิตกกังวลไม่หลงเพลิดเพลินดีใจ สุขภาพทางปัญญาเป็นฐานรากของสุขภาพแบบองค์รวม รู้ทั่ว รู้เท่าทัน เข้าใจ และแยกแยะประโยชน์และโทษได้ ศาสนาพุทธช่วยบำบัดทุกข์ในจิตใจให้น้อยลงและสามารถยกระดับสติปัญญาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกระบวนการในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. รูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา

1) ด้านการดูแลสุขภาพ การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การรับประทาน อาหารที่ดีต่อร่างกายเป็นหนึ่งในดูแลสุขภาพเบื้องต้น การออกกำลังกายอย่างเหมาะสม การดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมออื่น ๆ ก็ต้องทำควบคู่ไปกับการออกกำลังกาย ส่งเสริม สุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานของรัฐและเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สุขภาพพระสงฆ์ การจัดบริเวณวัดให้มีสภาพแวดล้อมดีเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมช่วยให้มี สุขภาพจิตดี

2) ด้านชุมชนและสังคมดูแลปฏิบัติจากพระสงฆ์ ประชาชนและชุมชน มีการอบรม เรียนรู้การถวายเป็นทานเพื่อสุขภาพแก่พระสงฆ์ สร้างภาคีเครือข่ายคณะสงฆ์ร่วมกันทำงาน ส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณในการดูแลสุขภาพ พระสงฆ์ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ การจัดทำฐานข้อมูลด้านสุขภาพ ของพระสงฆ์ ให้พระสงฆ์อาพาธเข้าถึงบริการด้านการแพทย์การสาธารณสุขอย่างทั่วถึง

3) ด้านพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม วัดและพระสงฆ์เป็น ศูนย์กลางสุขภาพชุมชน จัดสภาพแวดล้อมในวัดให้สะอาดน่าอยู่อาศัย เหมาะแก่การปฏิบัติ ธรรม ทำให้ประชาชนที่เข้ามาสัมผัสภายในวัดรู้สึก สงบ ร่มเย็น เป็นสุขทางใจ การแจก สิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้กับผู้ป่วยติดเตียงเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับญาติ ผู้ป่วยที่เฝ้าดูแลพยาบาลผู้ป่วยติดเตียง สร้างกำลังใจให้กับประชาชนได้มาก การพยายาม ได้เห็นพระสงฆ์ดูแลใส่ใจสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการขับเคลื่อนการ ส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา โดย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D.=0.469) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

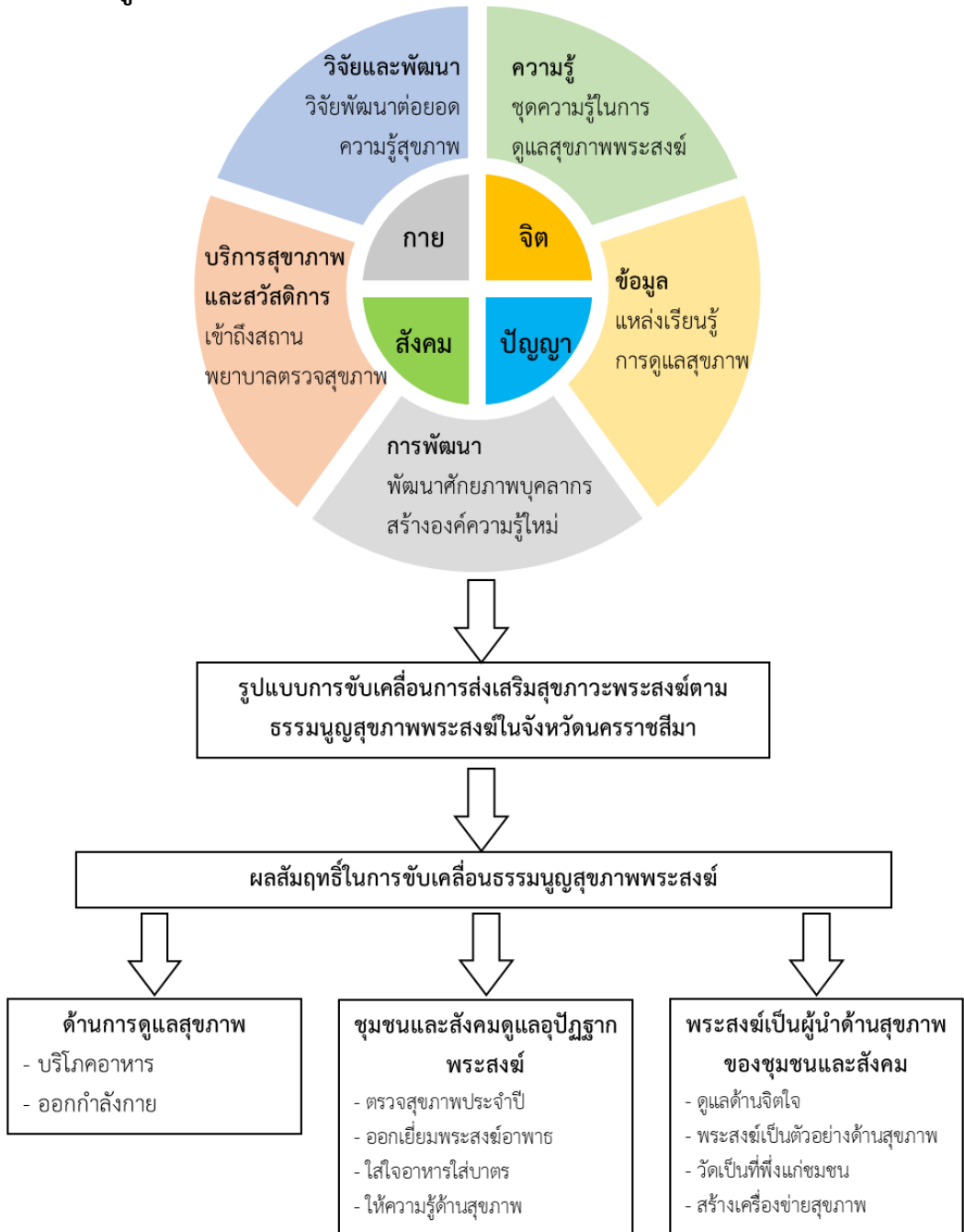
สภาพทั่วไปในการการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ใน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพ ร่วมมือกันหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการดูแลพระสงฆ์อาพาธ แต่พระสงฆ์ขาดการเข้ารับการรักษาสุขภาพประจำปี การทำฐานข้อมูลสุขภาพที่ยังไม่ครอบคลุม จึงจำเป็นต้องมีการจัดทำธรรมนูญสุขภาพ พระสงฆ์แห่งชาติเป็นแม่บทกฎหมายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ให้เป็น รูปธรรมมากขึ้น เพื่อขจัดปัญหาการจัดหางบประมาณ การเข้าถึงสถานพยาบาล และการ ค้นหาข้อมูลทางด้านสุขภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ ศรีคำภา และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะ

ตามแนววิถีพุทธ โดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาของการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดพะเยา ได้แก่ ปัญหาด้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ด้านโภชนาการ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ปัญหาด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพของพระสงฆ์ ปัญหาด้านการจัดสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยภายในวัด ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนของภาคี

กระบวนการในการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีนำเอาจุดแข็งไปเสริมโอกาส หรือใช้โอกาสลดจุดอ่อน ข้อบกพร่อง หรือนำเอาจุดแข็งลดอุปสรรค หรือกำจัดจุดอ่อนเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรค ในการสร้างกระบวนการส่งเสริมสุขภาพ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ช่วยเพิ่มความสามารถของบุคลากรในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ด้านข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพสามารถค้นหาได้จากสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ อินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ ด้านการพัฒนา ได้แก่ การจัดตั้งพระสงฆ์แกนนำ การส่งเสริมสุขภาพร่วมกันภาคีเครือข่าย ด้านบริการสุขภาพและสวัสดิการ ได้แก่ พระสงฆ์ได้เข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล การตรวจสุขภาพพระสงฆ์ประจำปี ด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมด้านสุขภาพร่วมกับคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการบูรณาการเข้ากับหลักธรรมด้านสุขภาวะ 4 คือ ด้านสุขภาวะทางกาย ได้แก่ สุขภาวะทางกายพระสงฆ์มีการทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็นปฏิบัติกรรมอยู่เป็นประจำ ด้านสุขภาวะทางจิต ได้แก่ พระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณ บูรณาการหลักธรรมเยี่ยวยาจิตใจของประชาชนที่เป็นทุกข์ ด้านสุขภาวะทางสังคม ได้แก่ คณะสงฆ์จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และด้านสุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ สุขภาพจิตที่ดีเกิดจากปัญญาจิตย่อมผ่องใส เบิกบาน ไร้วิตกกังวลไม่หลงเพลิดเพลินดีใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมโมลี (2551) ได้วิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตพฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก” และยังสอดคล้องกับงานวิจัย อุ่นเอื้อสิงห์คำ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ” ผลการวิจัย กระบวนการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธจัดขึ้นเป็นระยะเวลา 5 วัน เพื่อเรียนรู้ทฤษฎีการสร้างสุขภาพควบคู่กับการปฏิบัติ โดยบูรณาการองค์ความรู้ บนความเชื่อจากวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยและวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เน้นองค์ความรู้เพื่อการ “พึ่งตนเองจนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้” มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายจิตใจสังคม และจิตวิญญาณมีการฟังและสนทนาธรรมจากนักบวชเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณสู่การลด ละ เลิกความโลภ โกรธ หลง

รูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมเนียมสุขภาพพระสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการดูแลสุขภาพ พระสงฆ์ควร บริโภคอาหารถูกหลัก โภชนาการ การออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสุขภาพพร้อมกับภาคีเครือข่าย สภาพแวดล้อมดี มีสุขภาพจิตดี ด้านชุมชนและสังคมดูแลอุปถัมภ์พระสงฆ์ ประชาชนและชุมชนมีเรียนรู้การถวายอาหารเพื่อสุขภาพแก่พระสงฆ์ สร้างภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกับคณะสงฆ์ทำงานส่งเสริมสุขภาพ จัดหางบประมาณในการสนับสนุน กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ด้านพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชนและสังคม วัด และพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางสุขภาพชุมชน คณะสงฆ์ร่วมกับภาคีเครือข่ายจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพพระสงฆ์และชุมชน จัดตั้งกลุ่มพระสงฆ์แกนนำขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ อย่างเป็นรูปธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนในยามทุกข์ยาก ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2558) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย” และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รวีโรจน์ ศรีคำภา และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “สุขภาพพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบสุขภาพตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดพะเยา มีองค์ประกอบดังนี้ การดูแลสุขภาพตามระบบการสาธารณสุข สุข ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันการรักษาพยาบาล การฟื้นฟู กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม สุขภาวะพระสงฆ์ที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย รูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา จากการสังเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. กระบวนการขับเคลื่อนสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์

1) **ด้านความรู้** สร้างชุดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพการออกกำลังกาย การบริโภคอาหารป้องกันการเกิดโรคไม่พึงประสงค์ การสร้างชุดความรู้ในการรักษาสุขภาพเมื่อเกิดเจ็บป่วยขึ้น การจัดอบรมพระสงฆ์อาสาสมัครประจำวัดให้สามารถดูแลรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยในเบื้องต้นก่อนนำส่งโรงพยาบาลหากเกิดการเจ็บป่วยขึ้น และสามารถช่วยดูแลรักษาพยาบาลพระสงฆ์ป่วยติดเตียง

2) **ด้านข้อมูล** มีการจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพพระสงฆ์ให้เป็นระบบ การเข้าถึงสถานพยาบาลรักษา สิทธิ ประกันสุขภาพ ให้กับพระสงฆ์ การรวบรวมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบออนไลน์สามารถสืบค้นได้สะดวกง่าย

3) **ด้านการพัฒนา** การพัฒนาพระอาสาสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด (อสว.) ให้มีความรู้ทักษะในการช่วยเหลือผู้ป่วย พัฒนาองค์ความรู้การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การฝึกอบรมปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม

4) **ด้านบริการสุขภาพและสวัสดิการ** บริการตรวจสุขภาพพระสงฆ์เป็นประจำทุกปี จัดสวัสดิการการรักษาพยาบาลให้แก่พระสงฆ์ฟรี การเข้ารับบริการสุขภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้สะดวกรวดเร็ว การจัดทำฐานข้อมูลพระสงฆ์ให้ครบทั้งจังหวัด การเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพ

5) **ด้านการวิจัยและพัฒนาชุดความรู้** การนำเอาความรู้ทางด้านสุขภาพมาพัฒนาให้เกิดชุดความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง นำเอาปัญหาทางด้านสุขภาพมาวิเคราะห์การก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ และหาวิธีทางแก้ไขปัญหาสุขภาพให้ยั่งยืน

6) **สุขภาพะทางกาย** การสร้างสุขภาพะทางกายของพระสงฆ์ให้แข็งแรง สร้างความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพให้เหมาะสม อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการออกกำลังกาย พักผ่อนอย่างเพียงพอ หลีกเลี่ยงอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

7) **สุขภาพะทางจิต** พระสงฆ์เป็นผู้เชี่ยวชาญทางหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา ประชาชนมีทุกข์ทางใจ สามารถให้คำแนะนำปรึกษาได้ มีการเจริญสมาธิไหว้พระสวดมนต์

8) **สุขภาพะทางสังคม** ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง พึ่งพาอาศัยกันและกัน มีอาชีพการงานที่มั่นคง สิ่งเหล่านี้เป็นความประชาชนทุกคนต้องการเป็น

9) **สุขภาวะทางปัญญา** ความรู้เท่าทันและความเข้าใจแยกแยะหาสาเหตุของการเกิดปัญหาทางด้านสุขภาพของตนเอง ว่าสิ่งไหนมีประโยชน์ สิ่งไหนมีโทษต่อร่างกายของเรา รู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดเป็นนโยบายให้คณะสงฆ์มีการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ
2. ควรกำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ดำเนินนโยบายตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์
3. ควรกำหนดเป็นนโยบายให้คณะสงฆ์จัดการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรดำเนินการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์
2. หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนกิจกรรมดำเนินการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์
3. การส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ ให้เกิดการตระหนักในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์อย่างเร่งด่วน
4. คณะสงฆ์ควรร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์ในคณะสงฆ์จังหวัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ธนิตพล ไชยนันทน์. (2563). *วิกฤตสุขภาพพระสงฆ์ไทยนับแสนรายโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เหตุพฤติกรรมเสี ยงสุขภาพ*. สืบค้น 24 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.hfocus.org /content/2019/09/17751>
- พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์ในจังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเครือข่าย. *วารสารสำนักบ่อนกั นควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น*, 22(2), 117-118.

- พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุโท). (2551). การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีชีวิต พฤติกรรม สุขภาพ และการดูแลสุขภาพ แบบองค์รวมของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ. (2561). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติ และคณะ. (2562). การส่งเสริมสุขภาวะด้านอาหารและโภชนาการ ของสามเณรในจังหวัดพะเยา (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่ : ภัทระ พรเพรส.
- พินิจ ลาภนันทน์. (2555). สุขภาวะของพระสงฆ์ ปี 2555. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีโรจน์ ศรีคำภา และคณะ. (2561). สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของจังหวัดพะเยา (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์. สืบค้น 24 มีนาคม 2563, จาก <https://www.thaihealth.or.th>
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา. (2563). บัญชีรายชื่อพระสงฆ์อาวาสสมัครส่งเสริมสุขภาพประจำวัด. นครราชสีมา: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา.
- อุ้นเอื้อ สิงห์คำ. (2557). กระบวนการและผลของการสร้างเสริมสุขภาวะองค์รวมวิถีพุทธ. วารสารสมาคมนักวิจัย, 19(1), 152.